شۆپنهاوەر فەیلەسوفی ڕەشبینی

بۆ عەرەبی: حسونە المصباحی
لەعەرەبییەوە: سەلاح سەعید ئەمین

شۆپنهاوەر (1788-1860) ز ناسراوە بەفەیلەسوفی ڕەشبینی ، ئەم وتانەی خوارەوە کەپوختەی فەلسەفەی ئەو پێکدەهێنێت، پێش ئەوەی کتێبە بەناوبانگەکەی " العالم کـأراده وتمثل"چاپ بکات نوسیونی، شۆپنهاوەر خۆی کۆمێنتێکی لەسەرکتێبەکەی هەیەو دەڵێت:"ئەو پەرانەی کەلەشاری "درسدن" لەنێوان ساڵانی 1804- 1818ز نوسیومن کۆی فەلسەفەی من پێکدەهێنێت، وەك چۆن دیمەنێکی سروشتی جوان لەتەمومژی بەیانیانەوە دەردەکەوێت، گرنگە ئاماژەش بەوە بکەم لەسەرەتاپی ساڵی 1814 کەئەو ساڵەی تێیدا گەیشتمە تەمەنی (27) ساڵی فەلسەفەی من لەسەرەتاوە تاقۆناغی مام ناوەندی بڕی.

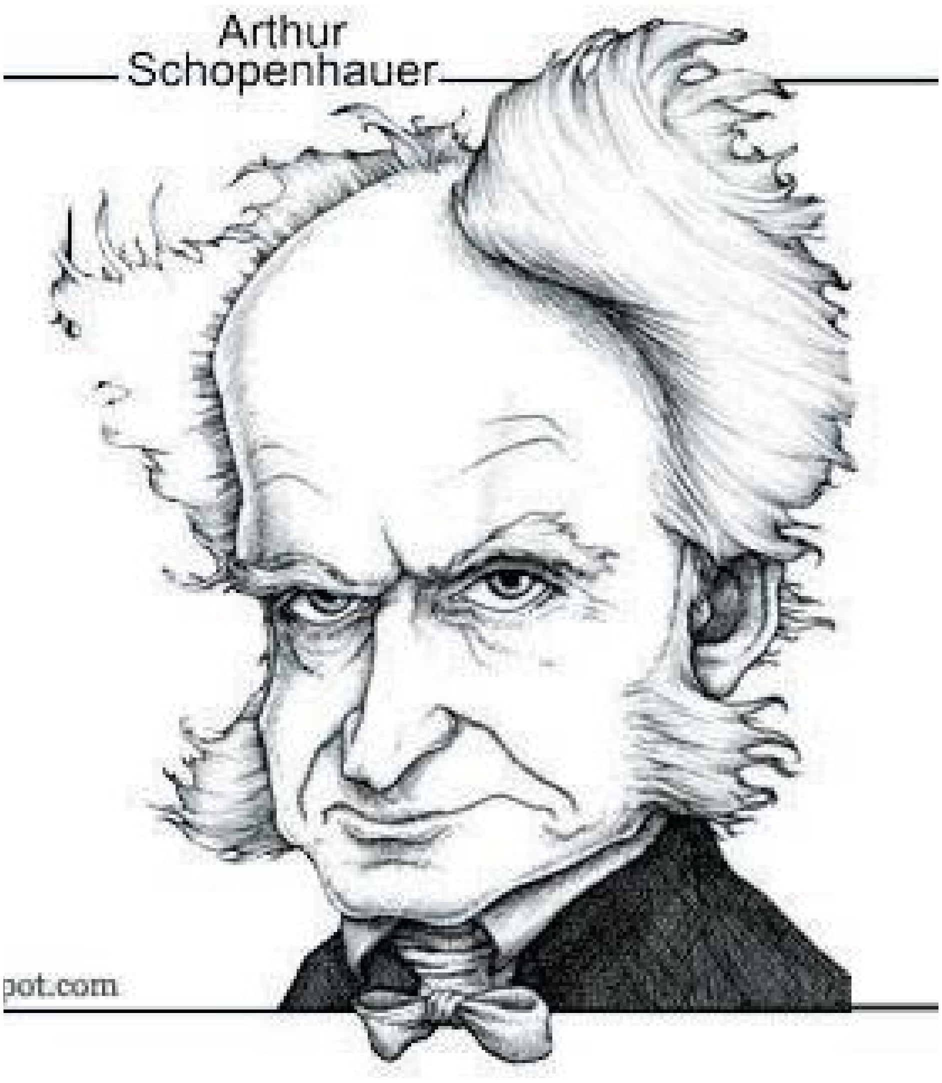

ئەو ڕێگایەی کەلەسەرەتای ژیانەوە تا کۆتاییە مەرگبارەکەی بەردەوام دەبێت، دژو پێچەوانەیە لەگەڵ خۆشیەکانی ژیانماندا

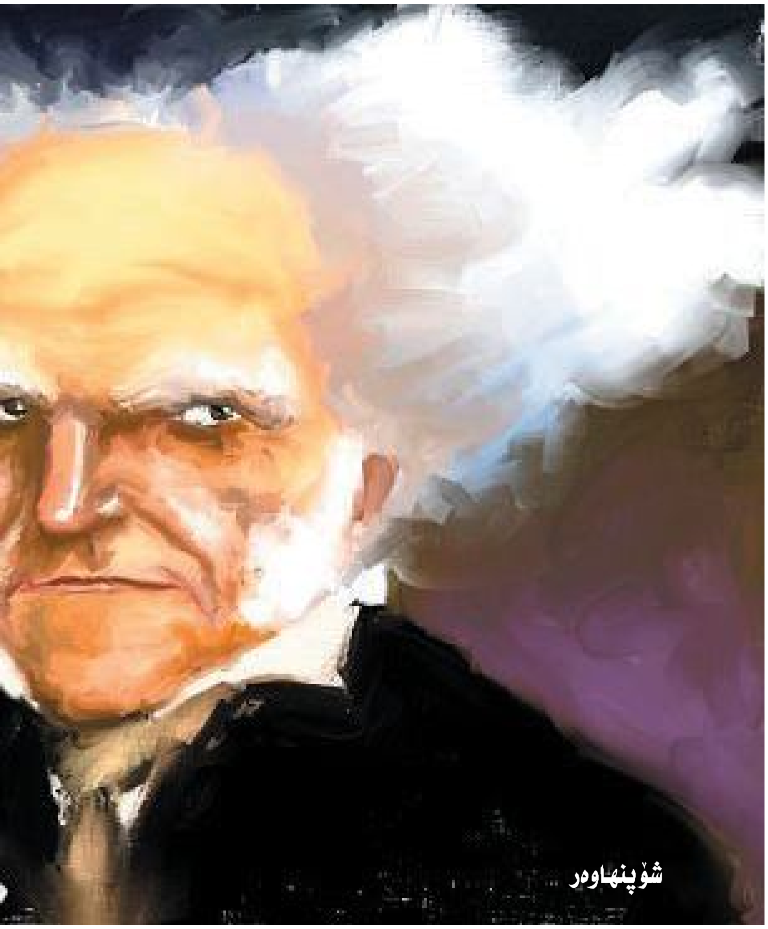
شۆپنهاوەر

*کاتێک بوون و ژیان بارێکی ڕێپێدراو و خوازراوبێت، ئەوا هەموان بەرەو باری نائاگایی دەڕۆن لەخەوداو بەشادییەوە لەخەو هەڵدەسن، لەکاتێکدا پێچەوانەکەی ئەوەیە کەڕوودەدات: هەموان بەشادییەوە بەرەو خەو دەڕۆن و بەناخۆشیەوە رادەبن.

*ئای... لەو پانتاییەی لەنێوان سەرەتایی ژیان و کۆتاییەکەیدا هەیە، ژیان بەگەرمی و خۆشیەوە دەستپێدەکات، پاشان بەتێکشکانی ئەندامەکان کۆتایی دێت لەناو بۆنێکدا کەجەستەرزاڵ رزاڵ دەکات، ئەو ڕێگایەی کەلەسەرەتای ژیانەوە تا کۆتاییە مەرگبارەکەی بەردەوام دەبێت، دژو پێچەوانەیە لەگەڵ خۆشیەکانی ژیانماندا :منداڵی شادیهێنەرە ، پیریتی خەفەتهێنەرە ئەمە واناکات ژیان هەڵەیەك بێت، ئاکام و ئەنجامەکەی زیاترو زیاتر دەربکەوێت؟

*مرۆڤی عەقڵ تەندروست، ئەوەی کەلەنێوان شێت و عەقڵ نەخۆشدایە وەك ئەو کەسە وایە کەکاتژمێرێکی چاکی هەیە، دەروات بۆ شارو لەوێ چەند کاتژمێرێك هەیە کەبەرێکوپێکی تەوقیت نەکراون، ئەو تەنها ئەو کەسەیە کە"کات"بەرێکوپێکی دەزانێت، لەکاتێکدا ئەمە هیچ هاوکارییەکی ئەو ناکات، کاتژمێرەکانی شار هەموو هەڵە تەوقیتکراون و دەشزانن کاتژمێرەکەی ئەم رێك تەوقیتکراوە.

*ئەو پرسیارەی کەلەبارەی پێویستبوونی هاوسەرگیری یان پێویست نەبوونیەوە دەخرێتەروو، دەمانبات بۆ چەند مەسەلەیەکی تر لەوانە: ئایا پێویستیە زایەندییەکان زیاتر پێویستن، یان پێویستیە خۆراکیەکان؟

*ئێمە هەموومان قەرزاری مردنین و بەنائارامیشەوە بیر لەم قەرزە دەکەینەوە، ئایا مردن بەڵگەی ئەوە نییە کە بوونی ئێمە هەڵەیە؟

*ئێمە بەمردن سەرەخۆشی لەخۆمان دەکەین بۆ ڕووبەڕووبونەوەی مەینەتیەکانی ژیان، بەمەینەتیەکانی ژیانیش بۆ ڕووبەڕووبونەوەی مەرگ، ئای... چەند بارودۆخێکی جوانە !

*ئێمە بانگکراوین بۆ ژیان بەخواستێکی وەهمی و بۆ چێژێکی حیسی و هەرەشەش لەم ژیانە دەکەن بەترسی وەهمی...بەدڵناییەوە ئەوەش مردنە.

*دەڵێن ئاسمان دوای

مردن لێپرسینەوەمان لەگەڵ دەکات لەسەر ئەوەی لەژیانی دنیادا کردومانە، من گومانم هەیەو ئێمە دەتوانین پێشوەخت لەو بپرسینەوە لەسەر "گەمەی قورس"ژیانمان کەسەپێنراوە بەسەرمان، بێ ئەوی بزانین بۆچی ؟و بۆ چ مەبەستێکە؟

*خەریکە گرنگی نەدەم بەبەشداریکردن لەشەڕەفەلسەفیەکانی سەردەمەکەمدا، مەسەلەکە لای من وایلێهاتوەهیچ جاوازییەکی نییە لەوخەڵکە ئاساییەی کەدەرژێنە شەقامەکانەوە بۆ بەشداریکردن لەشەڕەکاندا.

*شکۆمەندی ، دادگای پوچەڵکردنەوەی بڕیاری هاوچەرخەکانە.

*کاتێک گەنجی ژیان وادەردەکەوێت کەزۆر درێژە، کاتێك بەرەو پیری دەڕۆیت دەردەکەوێت"ژیان" زۆر کورتە.

*دەوترێ پیسی لەرۆژی دوابیدا سزای هەیە، بەڵام گەمژەیی لەژیانی دنیادا سزای هەیە.

*زۆرینەی خەڵك بروایانوایە کتێب وەك هێلکە وایە، دەبێت بەتازەیی بەکاربهێنرێت، لەبەرئەم هۆیەیە بەردەوام هەوڵ بۆ ئەوە دەدەن کەتازەو نوێیە.

*بەروونی تەماشای باروگوزەرانی مرۆڤایەتی بکە، پاشان بنۆرە سەردەمەکەی خۆت، دواتر سەیری حاڵی زانایانی ئەڵمانیا بکە، توشی سەرسورمان دەبیت، ئەوکات دەست بەبەڵگەکانتەوە دەگرێت و لەخۆت دەپرسی:ئایا مرۆڤایەتی شێتە یان من؟

* لەکارەساتێك رزگارمان دەبێت، بۆ ئەوەی لەبەردەم کارەساتێکی تردا خۆمان ببینینەوە، لەکارەساتی نیشتیمانی گەلێك هەڵدێین، بۆ ئەوەی بەکارەساتی گەلێکی تر ئاشنابین کەئەمیان لەوەی پێشو خراپترە، ئایا ئاسمان لەم شێوی فرمێسکە رزگارمان دەکات؟

*بەختەوەری جگە لەخەون هیچی تر نییە بەڵام ئازار حەقیقەتە، لەبەرئەوە ئێمە کاتێك لەئازار رزگارمان دەبێت حەزەکانمان بەبەختەوەرییەك فریومانەدەدەن کەبوونی نییە، ڤۆڵتێر لەم رووەوە ژیان بە"گەمەیەکی قورس" وەسفدەکات.

*خۆکوژی ئەزمونێکە، پرسیارێکە رووبەرووی سروشتی دەکەینەوە و چاوەروانی وەڵامی لێدەکەین، ئێمە دەپرسین ئەو گۆرانکارییە چییە کەمردن بۆ بوون و بۆ مەعریفەی مرۆڤ دروستیدەکات؟

*کەسێك چێژ لەخستنەوەی منداڵ دەبینێت، بەڵام ئەویتر"نەوەکەی" ناچارە بەوەی بژی و ئازاربکێشێ و دواتریش بمرێت.

*ئایا دەتانەوێت ئەو خەونانە بزانن کە هاملێت باسیان دەکات، ئەو خەونانەی کەرەنگە لەخەوی مردندا روویدەن؟سەیری خۆتان بکەن! بوونی ئێستامان ، ئەم دنیایە ، ئەم ژیانە: ئەمانە خەونەکانن.

*مۆزیك لەبارەی شتەکانەوە قسەناکات، بەسادەیی مۆزیك لەبارەی چێژو ئەشکەنجەوە قسەدەکات، کەهەردووکیان حەقیقەتی ئێرادەن، هەرلەبەر ئەوەیە راستەوخۆ پەیوەندی بەعەقڵەوە هەیە نەك دڵ.

*وەك چۆن تیشك دەرناکەوێت ئەوکاتە نەبێت لەسەرشتەکان رەنگدەداتەوە، بەهەمانشێوە شکۆمەندیش بەدەستنایەت لەریگەی شکۆوە نەبێت.

*زۆرجار منداڵان وەك لەرێ لادەرانی بێتاوان دەردەکەون کەسزای لەسێدارە نادرێن، بەڵکو بەژیان حوکمدەدرێن، تەنانەت پێش ئەوەی گوێبیستی هۆکاری حوکمەکەیش بن.

سەرچاوە:

– رۆژنامەی"العرب" ی لەندەنی ، ژمارەی رۆژی :(20) نۆڤەمبەری 2009